

DEEL 2:

PSYCHOLOGISCHE GEVOLGEN VAN EPILEPSIE

Vertaald naar het Nederlands door
Epilepsiecentrum/Revalidatiecentrum Pulderbos

Inleiding

In een onderzoek uitgevoerd in Ontario werd vastgesteld dat van de 144 ondervraagde ouders, 111 zich zorgen maakten over het gedrag van hun kinderen met epilepsie (ESWO, 2018).

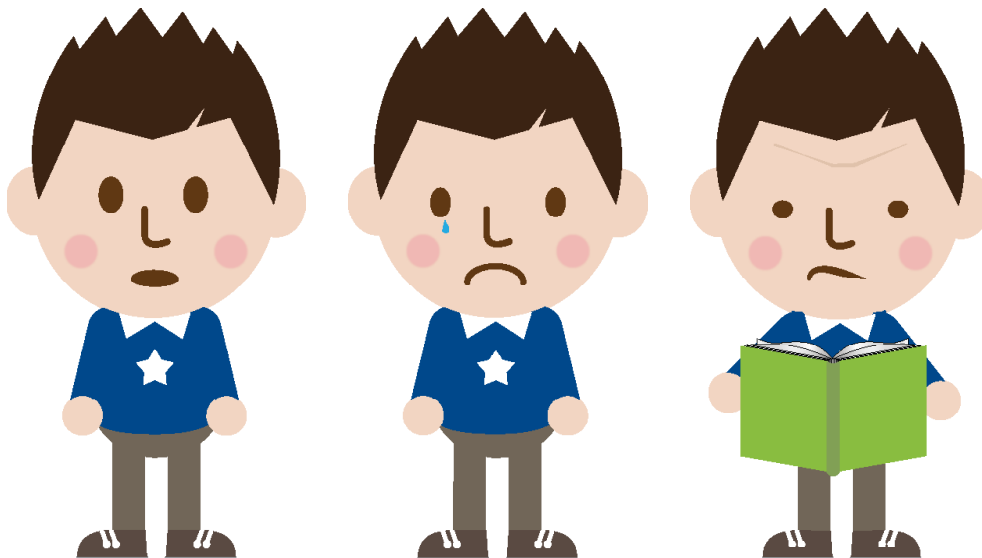
77%
van ouders van kinderen
waarbij epilepsie tot
uiting komt
zorgen over hun
het gedrag van het kind.

Bij kinderen met epilepsie komen gedragsproblemen zoals onoplettendheid, prikkelbaarheid, opwinding, negativiteit en woede-uitbarstingen veelvuldig voor. Deze gedragingen kunnen rechtstreeks voortkomen uit onderliggende neurologische factoren of ze kunnen onrechtstreeks een uiting zijn van onderliggende angst of depressie. Het is belangrijk op te merken dat angst en depressie zich bij kinderen niet altijd op de traditionele manieren manifesteren, zoals openlijk piekeren, zich zorgen maken of veranderingen in eetlust of slaappatroon.

Gevoelens van prikkelbaarheid, woede, agressiviteit, angst en depressie kunnen in sommige gevallen optreden in de uren of dagen voorafgaand aan een epileptische aanval en na afloop weer terugkeren naar het basale niveau.

Deze gedragsveranderingen kunnen enerzijds ontstaan door een aanval afkomstig uit de emotionele controlecentra van de hersenen of door een langdurigere verstoring van de werking van deze centra als gevolg van de epilepsie (primaire oorzaken). Anderzijds kunnen ze ook het gevolg zijn van de uitdagingen die gepaard gaan met het leven met epilepsie (secundair).

Angst en depressie

Angst en depressie komen vaker voor bij kinderen met epilepsie dan in de algemene bevolking. Ze komen namelijk voor bij ongeveer een derde van alle kinderen met epilepsie (Bermeo-Ovalle et al., 2016; Reilly et al., 2011; Ekinci et al., 2009).

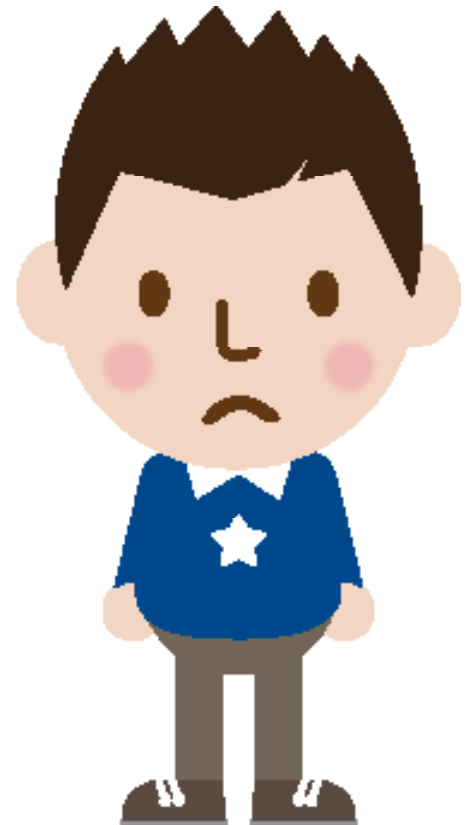
Er kunnen meerdere oorzaken zijn voor angst en depressie:

Primaire oorzaken:

- Er kunnen structurele afwijkingen zijn in de gebieden van de hersenen die verband houden met emotieregulatie en stemming.
- Frequente aanvallen kunnen de gebieden verstoren die de emotieregulatie en stemming controleren.

Secundaire oorzaken:

- Ongeveer een derde van de kinderen met recente aanvallen meldt zich zorgen te maken over het krijgen van een nieuwe aanval (Besag et al., 2016).
- Ongeveer een derde van de kinderen meldt zich zorgen te maken over het praten met anderen over hun epilepsie (Besag et al., 2016).
- Leerlingen kunnen emotionele stress ervaren als gevolg van de onvoorspelbaarheid van hun aanvallen en het verlies van controle over hun lichaam (Elliott et al., 2005).

Referenties:

- Bermeo-Ovalle, A. (2016). Psychiatric comorbidities in epilepsy: we learned to recognize them; it is time to start treating them. *Epilepsy Currents*, 16(4), 270-272.
- Besag, F., Gobbi, G., Caplan, R., Sillanpää, M., Aldenkamp, A., & Dunn, D. W. (2016). Psychiatric and behavioural disorders in children with epilepsy (ILAE Task Force Report): epilepsy and ADHD. *Epileptic Disorders*, 18(s1), S8-S15.
- Ekinci, O., Titus, J. B., Rodopman, A. A., Berkem, M., & Trevathan, E. (2009). Depression and anxiety in children and adolescents with epilepsy: prevalence, risk factors, and treatment. *Epilepsy & Behavior*, 14(1), 8-18.
- Elliott, I. M., Lach, L., & Smith, M. L. (2005). I just want to be normal: a qualitative study exploring how children and adolescents view the impact of intractable epilepsy on their quality of life. *Epilepsy & behavior*, 7(4), 664-678.
- ESWO (2018). Living with Epilepsy: Voices from the Community, www.clinictocommunity.ca
- Reilly, C., Agnew, R., & Neville, B. G. (2011). Depression and anxiety in childhood epilepsy: a review. *Seizure*, 20(8), 589-597.

Strategieën ter ondersteuning van positief gedrag en emotioneel welzijn:

Checklist:

- Zorg voor een voorspelbaar programma voor zover mogelijk.
- Praat over emoties, benoem en bespreek ze. Toon en oefen strategieën om met emoties om te gaan om leerlingen zo te helpen emotionele zelfregulering te ontwikkelen.
- Leer specifieke manieren om gevoelens van stress te identificeren en uit te drukken, en ontwikkel een concrete strategie voor wat te doen in deze situaties:
  - Aan wie moet het kind het vertellen? Wat moet het kind zeggen?
  - Geef het kind een script om te volgen.
- Geef de leerling tijd weg van het bureau (rondlooptijd) - alle kinderen hebben een uitweg nodig.
- Probeer triggers te verminderen of te elimineren.
- Oefen actief samen door de leerling dicht bij een volwassene te plaatsen, zodat hij de aanwezigheid van de volwassene kan voelen, wat op zijn beurt de leerling kan helpen tot rust te komen en zichzelf te reguleren.
- Denk aan activiteiten die de leerling kunnen helpen (bijv. visuele activiteiten kunnen nuttig zijn voor iemand met taalstoornissen, sensorische hulpmiddelen kunnen anderen helpen, een rustige plek in de ruimte kan nuttig zijn).
- Gebruik "social mapping": maak een voorstelling van sociale gebeurtenissen zodat leerlingen beter inzicht krijgen in verwacht en onverwacht gedrag van anderen.
- Gebruik taal die zelfregulering bevordert (bijv. "het is tijd om rustig te worden", "probeer aan iets anders te denken", "tel tot tien en adem uit", enz.).
- Leef mee met de gevoelens van de leerling zonder te focussen op het ongepaste gedrag.
- Help met de-escaleren bij problemen, bv. door afleiding te gebruiken op een manier die aangepast is aan de leerling (bijv. humor, verandering van ruimte/activiteit/persoon waarmee ze werken).
- Organiseer ouderbijeenkomsten.

Strategieën ter ondersteuning van het zelfvertrouwen:

Checklist:

- Zet de leerling op weg om vooruitgang te boeken in iets wat voor hem/haar belangrijk is.
- Help de leerling om een "Eiland van Bekwaamheid" te ontwikkelen, door hem/haar bijv. te introduceren in sporten, drama, muziek, kunst, techniek, vrijwilligerswerk, vriendschappen, computers, jeugdbeweging, geloofsgroepen, enz.
- Help bij het ontwikkelen van verantwoordelijkheidsgevoel en het leveren van bijdragen.
- Zoek naar mogelijkheden waar de leerling jongere kinderen kan helpen.
- Bied leiderschapsrollen aan in de klas.
- Moedig de leerling aan bij het oplossen van klasproblemen.
- Bied keuzes aan met betrekking tot leerthema's, schoolwerk en huiswerk.
- Geef aanmoediging en positieve feedback.
- Geef erkenning voor de schoolse én niet-schoolse prestaties van de leerling.
- Geef elke dag erkenning voor minstens één van de sterke punten van het kind.
- Geef de boodschap dat het oké is om fouten te maken. Accepteer fouten als onderdeel van het leerproces. Vermijd overdreven te reageren op fouten.
- Oefen het aanvaarden van fouten maken.
- Beloon het proces.
- Beloon de inspanning.
- Beloon volharding.